

Examensarbeten inom Landskapsingenjörsprogrammet
2008:14

Vegetationens betydelse för barnets lek *- En studie av lekplatser*

Petra Wahlund

LTJ-fakulteten
SLU, Alnarp
ISSN 1651-8160

FÖRORD

Detta examensarbete om 15hp skrivs inom Landskapsingenjörsprogrammet på nivå AB Landskapsplanering, vid LTJ-fakulteten, område Landskapsutveckling på Sveriges Lantbruksuniversitet i Alnarp. Jag vill tacka min handledare Märit Jansson som har varit ett stort stöd i mitt arbete. Vidare vill jag rikta ett tack till min familj och min vän Annika Kristoffersson som lät mig studera hennes två pojkar i olika leksituationer på lekplatser. Jag vill också tacka min vän Gina Pålsson som lät mig ta med hennes två döttrar till lekplatsen i Lilla Harrie.

Petra Wahlund 2008-03-27

SAMMANFATTNING

Det här examensarbetet är inriktat på att se vilken betydelse vegetation har för barnets lek. Har det någon betydelse, eller inte? Hur påverkas leken av vegetation på en lekplats? Jag har fördjupat mig i litteratur om ämnet, utfört observationer av barns lek på utvalda lekplatser och intervjuat personer som arbetar med projektering av lekmiljöer för barn.

Bakgrunden till arbetet är att jag under min utbildning till Landskapsingenjör genomgick kursen markprojektering. Vi fick där projektera en lekplats till en förskola. Vid ett tillfälle hade vi en föreläsning med miljöpsykolog Fredrika Mårtensson. Hon talade om hur barn påverkas av och utvecklas av sina utemiljöer. Hon påpekade att barn behöver trygga men utmanande lekplatser. Jag blev inspirerad av den föreläsningen och ville veta mer om barns utemiljöer.

Barn är beroende av en stimulerande utemiljö. Det har forskats om behovet av gröna utemiljöer både för vuxna och barn i många år, både utomlands och i Sverige. Barn har rätt att kräva en god och säker utemiljö som utmanar dem och möjliggör dess vidareutveckling mot en vuxen individ. Barn lär sig om livet genom att leka. Vegetation på en lekplats stimulerar barnets fantasi och möjliggör olika slags lek. En lekplats utan vegetation uppfyller inte barnets experimentlusta och behov av utforskande. I detta arbete har jag kommit fram till att vegetationen bör implementeras bland lekredskapen för att det ska locka barnen att leka bland den. Konflikter kring lekredskap är vanligt men mindre vanligt bland vegetation eftersom dess funktion inte är förutbestämd.

Vid valet av vegetation som är lämplig för lekplatser är det viktigt att man inte placerar ut giftiga växter utan tålig oöm vegetation. Barnets sinnen som syn, lukt, hörsel och känsel ska stimuleras. Då barnets fantasi inte har några gränser kan den enklaste lilla pinnen innebära många olika saker. Barnet har också behov av att finna och skapa egna hemliga platser där de kan leka ifred från de vuxna eller andra barn. Att känna att en plats är ens egen är mycket viktigt för barnets självförtroende och identitet.

Vid projektering av lekplatser vill man som projektör införa vegetation för att skapa en mer naturlig miljö för barn att vistas i. Väldigt ofta arbetar man i motvind och har en låg budget att hålla sig till och attityder hos beställaren som egentligen inte bryr sig om hur lekplatsen ser ut, utan mest att den ska uppfylla säkerhetskraven som ställs. För framtiden är det viktigt att de som arbetar med utformningen av våra utemiljöer har kunskapen och förmågan att övertyga makthavarna om vikten av gröna utemiljöer i människors närhet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING.....	1
Bakgrund.....	1
Syfte och frågeställning	1
Avgränsning.....	2
Metod och material	2
<i>Litteraturstudie</i>	2
<i>Lekplatsobservation</i>	2
<i>Intervju</i>	3
<i>Val av växter</i>	3
LEKPLATSER OCH VEGETATION	4
Historia.....	4
Människan och naturen	5
Lek	5
Barn och lekplatser	6
Kriterier för lekplatser.....	7
Lekplatsens problem och möjligheter	8
Vegetationens användning och betydelse	8
Lekplatssäkerhet	10
Lämplig och olämplig vegetation för lekplatser	11
<i>Giftiga växter</i>	11
<i>Lämplig vegetation</i>	12
STUDIEOBJEKT	15
Objekt 1, Lekplats i Lilla Harrie, Kävlinge 10/11-07	15
<i>Sammanfattning</i>	17
Objekt 2, Djungellekplats, Bunkeflostrand i Malmö 24/11-07:	17
<i>Sammanfattning</i>	20
Objekt 3, Magilekplats i Oxie 24/11-07:	20
<i>Sammanfattning</i>	21
INTERVJU	23
Intervjuresultat	23
DISKUSSION OCH SLUTSATSER	29
Lekplatsobservationer	30
Vegetation	30
Intervjuer	31
SLUTORD	33
KÄLLFÖRTECKNING.....	34
BILDFÖRTECKNING	35

INLEDNING

Bakgrund

Jag har valt att skriva denna uppsats på grund av mitt stora intresse för barn och deras miljöer. I kursen Markprojektering för Landskapsingenjörer, vintern 2006, hölls en föreläsning av miljöpsykolog Fredrika Mårtensson om barns beteende i olika lekmiljöer. Jag inspirerades av detta och valde att fördjupa mig inom området i form av ett examensarbete. Forskning har visat att en grön utemiljö har stor betydelse för barns utveckling till vuxna individer och för att träna sin sociala förmåga. Att många lekplatser idag står oanvända kan bero på deras utformning, eftersom en gunga, sandlåda eller klätterställning inte uppfyller barns krav på stimulerande lekplatser. Forskning bland annat vid SLU talar för att en varierad lekmiljö med vegetation, lekredskap och en variation i marknivåer är viktigt för att barn ska kunna experimentera, träna upp sin motoriska förmåga med mera (Grahm, 1997 & 1992; Mårtensson, 2004; Norén-Björn, 1977).

Efter min utbildning är det inte otänkbart att jag kommer inrikta mig mot att arbeta med projektering av lekplatser och förskolegårdar. Mitt intresse har väckt många tankar och funderingar kring dessa frågor som jag med detta arbete vill ge svar på.

Syfte och frågeställning

Ett av syftena med mitt examensarbete är att jag vill veta hur man som projektör tänker och gör när man projekterar lekplatser för barn. Känner man till forskning inom detta område? Vilka erfarenheter av lekplatser har projektören? Ett annat syfte är att finna svar på om en lekplats med vegetation är mer använd av barn än en utan. Hur beter barn sig på en lekplats rik på vegetation jämfört med en utan?

Jag har valt att inrikta mig mot hur man praktiskt tillämpar vegetation på lekplatser. Den översiktliga frågeställningen är, "Vad är en bra grön utemiljö för barn?". Jag inser att denna fråga är alldeles för bred för att kunna besvaras i en uppsats på 15 hp, men jag vill trots detta närma mig ämnet. Jag har därför valt att bryta ned min frågeställning i följande delfrågor:

1. Hur kan man använda vegetation på lekplatser? Vilken typ av växter är lämpliga för att locka barn att leka inne bland och med vegetationen.
2. Hur använder barn vegetation på lekplatser?
3. Vilken syn har projektörer och andra som arbetar med att utforma barns lekplatser på vegetation?

Avgränsning

Avgränsning har gjorts genom att inrikta mig mot separata lekplatser och därmed inte studera andra lekplatser för barn, till exempel förskolors och skolors utemiljöer. Jag har valt att inrikta mig mot barn i förskoleåldern, 2-6 år.

Metod och material

Jag har lagt upp mina studier genom att söka och läsa lämplig litteratur i ämnet. Intervjuer har genomförts främst per telefon med utvalda projektörer. För att få en bild av hur det kan gå till på en lekplats har jag gjort observationer av barns lek på utvalda platser.

Litteraturstudie

På biblioteket på SLU i Alnarp har jag hittat det mesta av det skriftliga materialet. Sökning på internet har också gjorts och en del artiklar och avhandlingar har jag hämtat därifrån. Jag har genom min handledare Märit Jansson fått många bra tips på var man kan hitta för detta arbete intressant material. Till exempel har jag gjort många sökningar på Children, Youth and Environments hemsida <http://www.colorado.edu/journals/cye/> som är en tidskrift där man kan hitta artiklar och avhandlingar inom områden som berör barn och ungdomar.

Lekplatsobservation

Då jag ville se med egna ögon vad det finns för olika lekplatser, och hur vegetation används idag valde jag ut några objekt att studera. Två temalekplatser med olika inriktning valdes samt en traditionell lekplats. Jag hade förmånen att ha med mig sex barn, tre syskonpar, varav två var pojkar och fyra var flickor. Samtliga syskonpar var sex och tre år gamla. Jag ville se hur de betedde sig på platsen och vad det var som lockade dem. Jag studerade också hur de använde vegetationen och lekredskap. Intressant att titta på var hur stor tid av leken som lades åt respektive. En grov inventering av växtmaterialet gjordes på respektive plats. Fotografier har tagits på samtliga platser och dem har jag fört in i arbetet.

Den första lekplatsen jag utförde observation på var en lekplats i Lilla Harrie, en by utanför Kävlinge tätort. Med mig hade jag två flickor och två pojkar. Denna lekplats är en traditionell lekplats med gungor, klätterställning och en sandlåda. Vegetationen är planterad i utkanterna av platsen.

Vid ett senare tillfälle hade jag med mig två flickor och två pojkar till djungellekplatsen i Bunkeflostrand. Här fanns rikligt med vegetation och det fanns mycket att studera både vad gäller lekredskap, platsens utformning och dess möjligheter till lek. Vidare åkte vi till magilekplatsen i Oxie utanför Malmö där fokus låg på lekredskapen. Jag observerade

barnen när de lekte på de olika platserna för att utröna vilken betydelse vegetationen har för leken och studerade även skillnader i pojkars och flickors lek.

Lekredskapen noterades men ingen större fokus lades på det. Ingen utförlig intervju gjordes av barnen men några frågor ställdes och svaren redovisas i arbetet.

Intervju

För att få mer kunskaper om intervjueteknik läste jag boken *Intervjumetodik*, av Annika Lantz (1993). Inför intervjuerna har jag hört mig för på SLU och forskat på internet om vilka personer/företag som kan vara lämpliga och intressanta för mig att kontakta för en intervju. Jag har kontaktat projektörer som verkade intressanta och givande och som har projekterat lekplatser. Många företag idag har egna hemsidor på internet där de beskriver ett urval av det de har projekterat, vilket gjorde det lättare att hitta för detta examensarbete relevanta intervjuobjekt. De flesta har ställt upp på intervjun men ett fåtal har avböjt. En person har jag intervjuat på dennes arbetsplats. Inriktningen på intervjuerna och intervjufrågorna har uppkommit genom litteraturstudien och egna frågor som jag ville få svar på. Frågorna handlade bland annat om hur och om man använder vegetation på lekplatser, säkerhetsaspekter att ta hänsyn till med vegetation, kännedom om forskning kring 'grön utemiljö', reaktioner ifrån brukare och att ge förslag på vegetation de finner lämpligt med mera. Vidare ville jag även ta reda på om det enbart är lekredskapen som är viktiga för en lekplats eller om vegetation tas i beaktande. I litteratur jag läste, Eriksen (1985), påstods att vandaliseringen på en lekplats skulle bli mindre om det fanns vegetation. Jag blev nyfiken på att få reda på om det stämde och ställde denna fråga i intervjuerna.

Val av växter

Växtvalet har baserats på litteratur bland annat för allergiker och på internet har jag sökt i Wikipedia, den fria nationalencyklopedin <http://sv.wikipedia.org/wiki/Portal:Huvudsida> och den virtuella floran, <http://linnaeus.nrm.se/flora/>. Vid intervjutillfällena har jag ställt frågan om vad personen anser vara lämplig vegetation för en lekplats.

LEKPLATSER OCH VEGETATION

Historia

De första lekplatserna anlades i slutet av 1800-talet i Europa. Det var vid den tiden man började befria barn från försörjningsplikten, lagar mot barnarbete infördes och skolplikten kom. Ett behov av säkra lekmiljöer uppkom då barnen efter skolan fick en slags frihet, fritid, som de aldrig tidigare haft. Tidigare lekte barn på gator, torg och i gränder oskyddade från trafiken (Eriksen, 1985).

De första lekplatser som anlades utgjorde inga säkra platser. Vanligen bestod de av en stor sandlåda, lekredskap med en tydlig funktion och gungor med ej för platsen anpassat material under såsom asfalt eller hårt packad jord. Följden blev skador av stora mått. Dr Joseph Lee som verkade i England i början av 1900-talet föreslog i sin bok "Play and playgrounds" att man borde få in landet i stadens lekplatser. Han ville att man skulle plantera träd, buskar, gräs mm på lekplatserna för att mjuka upp de hårda platserna. Djur- och trädgårdsvård ansåg han lämpliga för platsen. Hans ambition var också att skapa lekplatser inte enbart för de yngre barnen utan även för barn upp till yngre tonåren. Han ansåg det vara nyttigt att blanda olika åldersgrupper då de lär av varandra och på så sätt utvecklas. Trots dessa förslag fortsatte man i samma stil som tidigare att anlägga dessa farliga, funktionsbestämda lekplatser (Eriksen, 1985).

Ett stort kliv framåt i utvecklingen gjorde danskarna 1943 när landskapsarkitekt C Th. Sörensen i Köpenhamn anlade den första bygglekplatsen (Skrammellegeplads) i Europa. Han hade utfört observationer av barn som istället för att leka på lekplatser föredrog en intelligande byggarbetsplats. Barnen hade plockat och fixat med byggmaterial som låg slängt här och där. Skrammellegepladsen bestod av överblivet material såsom stubbar, gamla däck och virke. Man anlade stora gräsytor för spring, bollspel och annan lek. Träd, buskar och perenner planterades på upphöjda kullar som omgärdade området. Här kunde barnen forma sin egen lekplats till skillnad från traditionella lekplatser som är mycket statiska (Eriksen, 1985).

Studier av barn och hur de använder utemiljön gjordes på 1960 och 1970-talet. Det var vid denna tid miljonprogrammen uppfördes och stora befolkningsomflyttningar skedde. Man uppmärksammade de sociala problem som fanns och den boendesegregering som miljonprogrammet medförde. Ett lekmiljöråd inrättades och staten sköt till pengar för att värna om utemiljöerna för barn (Rasmusson, 1993).

På 1960-talet utarbetades normer för hur lekplatser skulle utformas och man satte namn på olika typer av lekplatser som kvarterslekplats, parklekplats, småbarnslekplats osv. Under 1970-talet var man noga med att ta tillvara barns rättigheter till utomhuslek och vid utformningen av samhället lades stor vikt vid att det skulle finnas platser för dem att leka på. Man anlade stora lekplatser med fria ytor. Idag är det tvärtom, man talar om hur små ytorna får vara för att få med så mycket lekredskap som möjligt (Mårtensson, 2004).

Studierna av barns användning av utemiljöer ledde till förändringar i svensk lagstiftning och Byggnorm. Senare in på 1980-och 1990-talet talades det mycket om barnens perspektiv och status som invånare i samhället. Viljan att involvera barn i diskussioner om deras utemiljöer uppstod och barns rättigheter antogs i FN:s konvention om barns rättigheter. Konventionen erkänner barn som kompetenta och ska vara delaktiga i beslut som rör dem. Samtidigt som barnens rättigheter fastställdes befann sig Sverige under 1990-talet i en lågkonjunktur vilket ledde till ekonomiska nedskärningar som drabbade barnen genom minskade resurser i skolan, boendemiljön och barnomsorgen. Kort sagt har barnens utrymme väsentligt minskat efter 1990-talets lågkonjunktur (Kylén, 2004).

Människan och naturen

Naturen är en plats som är varierad och en känsla av tidlöshet råder i den. Vegetationen finns där och har funnits länge och kommer troligtvis att finnas i evighet. Genom evolutionen är människan genetiskt programmerad att vara i kontakt med naturen. Människan härstammar från jägare/samlarsamhället. Evolutionspsykologer kallar detta för *biophilia*. Människans livsstil idag med mycket stillasittande framför dator och tv har bara funnits i en kort period av människans existens. Forskning har visat att vistelse i naturen förbättrar hälsan och att stressnivåer sänks (Hutchinsons, 1998).

Barn och vuxna har olika sätt att se på naturen. Den vuxne beskriver naturen i termer av skönhet, former och tillgänglighet. Barnet ser dess möjligheter och funktioner (Fjørtoft & Sageie, 2000). För barn utgör naturen en viktig plats för problemlösning och experimenterande. Får man inte möjlighet som barn att vistas i naturen kan aversion emot naturen uppstå vilket benämnes som *biophobia*. En känsla av att känna sig obekväm i naturen kan uppstå och man dras till det av människan skapade samhället (Hutchinsons, 1998).

Barn som leker i naturen i en varierad miljö har i tester uppvisat bättre motoriska färdigheter såsom balans, styrka och koordinationsförmåga än barn som leker på traditionella lekplatser. Dessa färdigheter är viktiga för att lära sig att kontrollera sin kropp. Leken visade sig också bli mer uppfinningsrik och kunde pågå i flera dagar (Fjørtoft & Sageie, 2000). Detta har även visats i en studie av förskolebarns lek utomhus på dagis utförd av Patrik Grahn et al (1997). Denna rapport var enligt författarna den första som gjordes om utemiljöns betydelse för barns utveckling mot vuxna individer. Tidigare har forskning inriktat sig enbart på pedagogiken och hur de vuxna förhåller sig till barn.

Lek

Att definiera lek är inte lätt. Det handlar om så många olika saker och har olika betydelser för människor. Jean Piaget är en schweizisk forskare som på 1930-talet studerade lekande barn och kom fram till att de tolkar och bearbetar sin omgivning på två olika sätt: genom assimilation, vilket innebär att de tar in och införlivar sig händelser, och ackommodation som betyder att barnet anpassar sig efter omgivningen. Barn tar in vardagliga händelser i sin lek och bearbetar dem genom att imitera vuxnas beteenden.

När barnet imiterar förstår han inte den djupare innebörden av handlingen eftersom barnet saknar tidigare erfarenheter att referera till (Norén-Björn, 1977).

Lek innebär mänsklig frihet och är svaret på barnets behov och önskningar. Leken är inte knuten till verkligheten utan barnet kan själv sätta upp mål och regler för den. Det viktigaste för barnet är att den är frivillig. Barnets lek styrs av hur långt det har kommit i sin utveckling. När barnet är litet, 1-3 år, utför det övningslekar som t ex att klättra, balansera, slå volter och kasta saker. På detta sätt övar sig barnet och utvecklas. Platser för barns lek bör därför erbjuda ett brett utbud av upplevelser för att gynna barnets utveckling och lära för livet. En annan typ av lek är symbollek. Det innebär att barnet fantiserar om att saker är något annat än vad det egentligen är. Vidare handlar det om att barnet imiterar vardagliga händelser som att låsas sova, äta mm. Under denna lek bearbetar barnet känslor som är viktiga att lära sig att hantera för framtida behov. Efterhand som barnet lär sig att tänka och får mer erfarenheter blir symbolleken alltmer nyanserad och organiserad. Mamma- pappa- barnlekar tar form och barnet strävar att efterlikna verkligheten. Barn tilldelar varandra olika roller. Genom denna form av lek lämnar barnet det egocentriska tänkande som det tidigare haft. Det sker runt fyra års ålder (Norén-Björn, 1977).

När barnet närmar sig sex års ålder börjar det leka regellekar. I början handlar det om så enkla saker som att bara gå på vissa plattor på trottoaren. Här förbereds barnet för mer etablerade regler i framtiden som till exempel vid idrott. Regellekar leder ofta till konflikter som måste lösas och därmed tränar barnet upp sin sociala förmåga och att leva sig in i andras känslor. Ofta är lusten att fortsätta leken stor vilket medför att konflikter löses (Norén-Björn, 1977).

Barn och lekplatser

Lekplatser ligger ofta belägna på avskilda platser skyddade ifrån biltrafik. Ibland kan dessa platser ligga för långt ifrån det övriga livet. Jan Gehl, en dansk landskapsarkitekt skriver i sin bok, *Livet mellem husene* (1996), att barn vill vara där de vuxna är och där det finns potential till att hända saker. Istället för att leka på lekplatserna används gator och torg som lekplats. Han menar vidare att lek är en valfri handling utförd av barn och för att den ska komma till stånd utomhus krävs det stimulerande miljöer. Kvaliteten på lekplatsen avgör lekfrekvensen.

Föräldrar har en strävan efter att ständigt hjälpa barnet att bli intelligentare. Den välmenande föräldern vill att barnet så fort som är möjligt ska utvecklas till en självständig individ. Barnets fritid fylls med aktiviteter vilket gör att det inte får göra sina egna val. För barnet är den fysiska omgivningen viktig för dess inläring. Interaktivitet är när den fysiska omgivningen erbjuder för barn idéer, möjlighet att hantera känslor, att förstå fakta och att få leva ut sin fantasi (Grahns, 1992).

Erfarenheter från barndomen är mycket viktiga och oersättliga för ett bra vuxenliv. Ostrukturerade miljöer är de mest kreativa för barnet. Lekplatsen måste kunna gå att förändra. Den kan till exempel bestå av stockar och stenar man kan bära runt på (Grahns,

1992). Barns lekmiljöer bör erbjuda många tillfällen till upplevelser men också ett stort utbud av möjligheter att uttrycka sig på. Det kan ges genom olika material såsom växter, konstruktionsmaterial med mera. Lekplatsen ska inbjuda till samvaro barn emellan men också mellan barn och vuxna (Norén-Björn, 1977).

Barn har i sin lek behov av att byta miljöer och sammanhang. De växlar mellan att delta i rollspel och i mer fysiskt krävande aktiviteter. I Fredrika Mårtenssons avhandling, *Landskapet i leken, En studie av utomhuslek på förskolegården*, (2004), beskrivs att rollspel och fysiskt krävande aktiviteter var mer frekvent utomhus än inomhus och i lekmiljöer med mer vegetation än traditionella lekredskap. Lekplatser med naturlig karaktär erbjuder därför mer spänning, koncentrerad lek, inger lugn och ro för barnet samtidigt som den inbjuder till mer fysisk aktivitet. I denna typ av lekplats uppehåller barn sig längre tid än på traditionella lekplatser. Det har också visats i en studie gjord av Hutchinsons (1998) att barnen tillbringade mer tid bland växtligheten än bland lekredskapen. Barnen ger de olika platserna namn och ger dessa en platsidentitet (Mårtensson, 2004).

Rumsbildningen på en lekplats är avgörande för trivselen och leklusten. Små rum upplevs som privata och mysiga medan större framkallar olustiga känslor av kallhet och opersonlighet. Viktigt är också att platsen är skyddad från trafik och kriminalitet, så långt det går (Gehl 1996). Barn har med olika ålder varierande behov av avstånd ifrån sina föräldrar. Äldre barn vill genom sin frigörelseprocess dra sig längre och längre bort ifrån sina vårdnadshavare. De yngre barnen behöver vara närmre föräldrarna för att känna sig trygga (Grahn, 1986).

Kriterier för lekplatser

Vid planering av en lekplats bör man enligt Eriksen (1985) uppfylla vissa kriterier. Dessa är som följer.

Fysisk stimulans: Människans sinnen, lukt, hörsel, känsel och syn ska tillfredställas. Dessa benämner hon som sensoriska stimuli. Vidare talas det om motorisk stimulans som innebär fysiska aktiviteter såsom att balansera, klättra, springa mm. De båda nämnda leder till bättre fysisk och psykisk hälsa.

Perceptuell stimulans: Barns förmåga att lära sig att känna igen för dem kända platser, mönster, beteende med mera.

Emotionell stimulans: Barn måste i sina vardagliga situationer utsättas för rädsla, aggressivitet och andra känslor för att lära sig att hantera obekväma situationer.

Social stimulans: Barn bör få träna sig att lära sig olika beteenden och hur mänskliga relationer fungerar.

Intellektuell stimulans: Barn har ett stort behov av att utforska, kommunicera, fantisera och experimentera för att kunna utvecklas till självständiga vuxna individer. Genom leken lär sig barn hur vuxenlivet fungerar.

Lekplatsens problem och möjligheter

Lekplatser i bostadsområden är ofta begränsade ytor dit barn är hänvisade. Utemiljön delas med de boende i området och konflikter uppstår lätt mellan barn och vuxna. Barn vill leka i buskagen, träden och rabatterna men de vuxna låter dem inte göra det för de tycker att barnen förstör och drar ned skönhetsvärdet i området (Mårtensson, 2004).

Ordinära lekplatser med hårt markmaterial och lekredskap erbjuder lätt skötsel men ingen större stimulans åt barn. De saknar ofta mjuka material, rofyllda naturliga platser för avkoppling. Enligt Eriksen (1985) är de ultimata lekplatserna de som är en kombination av en traditionell och äventyrsfylld lekplats. Här kan barn vara kreativa och experimentera. För föräldrar är det väsentligt att de kan känna sig trygga med platsen vilket i många lägen kan vara svårt att uppfylla. Lekplatser med naturliga inslag är viktigt för barns utveckling. Buskar, träd och perenner fyller barn med upptäckarglädje. Lekplatser som inte lever upp till barns behov används inte. Eriksen anser att man alltid bör involvera barn i projekteringsprocessen för att bättre förstå deras behov och önskemål.

Hesseltine och Holborn (1987) skriver att vid planeringen av en lekplats ska man ta hänsyn till platsens historia och bygga vidare på den. Røj inte undan träd och buskar i onödan. Rensa dem från döda delar och implementera dem i lekplatsen. Vatten är ett annat naturligt inslag som barn gärna drar sig till. Viktigt förstås är att man inte gör för djupa dammar eller kanaler som kan utgöra en säkerhetsrisk.

Färger är en viktig faktor som stimulerar reaktioner och känslor hos barn. Naturliga färger såsom grönt, brunt och vitt föredras hos de äldre barnen medan de yngre dras till starkare färger såsom rött och rosa. (Titman, 1994).

Klätterredskap, gungor och liknande är tillverkade med tydliga funktioner. De uppmuntrar inte till spontan lek. Barn kommer lätt i konflikt om hur de ska användas. Med vegetation uppstår inte denna situation lika lätt eftersom funktionen inte är förutbestämd. ”Den fysiska miljön får en mångtydig möjlighetskaraktär som jag tror barnen har användning för när de reglerar lek och socialt samspel” (Mårtensson 2004, s.125). En studie av lekande barn utförd av Eva Norén-Björn (1977), visade att barnen endast använde klätterredskap och dylikt i cirka 15 % av tiden de vistades på lekplatsen. Resterande 85 % tillbringades i sandlådan, gungan och bland vegetationen.

Vegetationens användning och betydelse

Mårtensson (2004), skriver att karaktären hos en naturlig plats ger näring åt fantasin och spänning till leken. Uppstickande rötter, hålor, murkna stockar med mera bidrar till det. Naturen erbjuder material som blir dynamiska leksaker men även landskapets topografi

och dess innehåll kan trigga fantasin och erbjuda överraskningar för barns lek. Hon benämner begreppet *vidlyftig lek* som innebär lek med stort utrymme att förändra lekens struktur. Det beskrivs utförligt hur vegetation används av barn. Barnen använde en tall att klättra i och under den gjorde de små hål i marken att sopa barr i. Barren användes av barnen som tändstickor och kottarna blev bomber. Barnen lekte med skräckblandad förtjusning med smådjur och insekter de fann på platsen. Den här platsen beskriver hon som att den inbjuder till många olika sorters lek och att den även fungerar som en mötesplats.

Buskar kan bilda små rum eller kojor där man får vara ifred. Träden används för att klättra i men också för att få lite egen tid för sig själv och komma ifrån leken med andra barn. Slänter med buskage och träd fungerar som utmanande platser där barnen får träna upp sin styrka och motorik. När barnen väl har tagit sig upp för slänten kanar de ned och fångas upp av vegetationen. Detta att släppa kontrollen över sin kropp ökar spänningen i leken (Mårtensson, 2004).

Buskar och träd kan användas för att göra gångar. Buskar kan planteras på så vis att man lockar in barnen på lekplatsen. Man ska inte kunna se runt hörnet eftersom det blir mer spännande då. Klätterväxter på ställning kan bilda en spännande passage. Vegetation kan också planteras för sin väldoft till exempel kryddväxter, blommande buskar och lavendel. Doftande växter erbjuder funktionshinderade barn upplevelser och fungerar som platsidentifierare för blinda (Hesseltine & Holborne, 1987). I Fredrika Mårtenssons avhandling, (2004), beskriver hon hur en grupp vinbärsbuskar ger nya lekmöjligheter för barnen som att man kan äta och bo där. Barnen tycker att grenarna är mjuka och de vistas gärna där längre stunder. Ett snöbärsbuskage lockar de mindre barnen eftersom det står i bättre proportion storleksmässigt till dem. Titman (1994) skriver att buskar inte har någon större betydelse som växt för sig själv utan som material till att bygga koja eller skapa rum, där barnen får sitt behov av avskildhet och känslan av säkerhet uppfyllt. Busken är ofta en barriärbildare, ett staket obehöriga inte får passera. För barnen är känslan av ägandeskap viktig när det gäller kojor eller rum, vilket kan skapa problem för den vuxne som har behov av att ha kontroll på sitt barn.

Vegetation bidrar också till att attrahera insekter, fåglar, fjärilar och andra djur. Vidare ger den ett bättre mikroklimat, då den fångar upp damm, luftföroreningar och andra lösa partiklar i luften. Träd och buskar kan ge välbehövlig skugga till sandlådan och andra lekredskap mitt på dagen när UV-strålningen är som mest frekvent (Hesseltine & Holborne, 1987).

Gräsmattor fyller flera funktioner. De utgör ett mycket gott fallunderlag och har vacker färg. Gräsmattor är inte heller bara gräs, det märker barn som studerar det noga. Man finner andra växter, jord och insekter där som är spännande att utforska. Små kullar av gräs är populära att rulla, springa och sitta på (Titman, 1994). En öppen gräsplan ger barnen möjligheter att ta ut svängarna ordentligt. Barnens rörelsefrihet att använda sina kroppar blir oändliga där (Mårtensson, 2004).

Blommor gör människor glada och uppiggade. De erbjuder vackra färger och olika former. Barn föredrar färggranna blommor före mörka och gröna. Flera sinnen stimuleras såsom syn, lukt och känsel (Titman, 1994).

Robin C. Moore (1989) skriver om en studie han utfört på barn i åldrarna fem till åtta år om hur de använder vegetation. Barnen använde allt löst material de kunde hitta, både naturliga och tillverkade. Växtdelar uppfattades av några barn som juveler. En flicka gjorde dockor av blommor. En annan gjorde en hatt av ogräs. Flickor föredrog att pilla med små delar av växten såsom blomman, bladen och knopparna medan pojkarna ville leka med större delar som man kan bygga kojor av, fort och båtar med till exempel pinnar och kvistar. Moores slutsatser var att barns fantasi är gränslös och att de inte behöver funktionsbestämda leksaker för att leka.

Intressant att notera i Moores artikel (1989) var att han kom fram till att flickor oftare lekte lekar förknippade med hemmet. Flickorna hade med sig dockor som de byggde ett litet hus till, sängen gjorde man av löv och pinnar blev till mat åt dockan. Omvårdnad står ofta i fokus i flickors lek. Pojkarna låtsades att de hade en fabrik där man tillverkade olika saker, till exempel papper där man använde löv vid tillverkningen. Grenar och pinnar användes som pistoler, svärd och knivar. Pojkar leker i större utsträckning våldslekar än flickor. De var dock noga med att tala om att det bara var på låtsas. Det närmsta våld flickorna kom var när de samlade frön, gammal ved, jord och sand för att blanda till en giftig häxdryck.

Eva Norén-Björn skriver i sin bok *Lek, lekplatser och lekredskap* (1977), att vegetation på en lekplats hjälper barn att skaffa sig kunskaper om tidsbegrepp genom att de får uppleva årstidsskiftningarna. Träd och buskars nakenhet på vintern, bladutspring om våren, blommor i knopp, fruktsättning med mera har ett stort värde för människan och man fylls av lustfyllda känslor och barnet får ovärderliga erfarenheter om naturen. Tidsbegrepp är bland annat viktigt för att utveckla ett logiskt tänkande.

Lekplatssäkerhet

Säkerheten på en lekplats är viktig och regleras i en gemensam säkerhetsstandard för flera europeiska länder från 1999 och som modifieras 2008. I Svenska kommunförbundets föreskrifter från 2000 kan man få information om de säkerhetskrav som finns. Ansvar för en lekplats säkerhet ligger på ägaren av marken eller fastighet som den ligger på. Detta står i plan- och bygglagen PBL. Kommunen agerar som tillsynsmyndighet i dessa frågor.

I Svenska kommunförbundets föreskrifter för en säker lekplats står bland annat följande:

En bra lekplats ska stimulera: - Rörelse- och balanslekar

- Sociala lekar

- Lek som utvecklar barns olika sinnen

- Kreativitet, nyfikenhet och upptäckarglädje

Efter att ha läst skriften kan jag konstatera att den endast tar upp säkerheten när det gäller lekredskapen. Det står mycket lite om hur man förhåller sig till vegetation. Det som nämns är att man inte bör använda växter med giftiga frukter, bär eller vassa taggar.

Klätterredskap och liknande ska stå på ett godkänt fallunderlag såsom grus, gummimatta eller dylikt. Ingenstans står det nämnt något om fallunderlag under till exempel träd. Vid intervjutillfällena ställde jag en fråga om säkerheten. Svaret redovisas i intervjudelen.

Lämplig och olämplig vegetation för lekplatser

Vid projektering av lekplatser bör man se till så att det blir en variation av vegetation. Lämpligt är att plantera arter med olika karaktär såsom blomning och blomningstider, vintergröna, fina höstfärger, frukter och att det är slittåligt och lekvänligt. Placering av lekredskap inne bland vegetation är bra för att stimulera leken (Grahn, 1986).

Eftersom utbudet av växter är enormt kan jag inte ge fullständiga listor på växter som är olämpliga och lämpliga. Naturligtvis måste man se vad som kan passa in på platsen, vad man kan bevara och vad som kan tillföras. Jorden bör kontrolleras för att se om den duger att plantera i. I möjligaste mån bör man anpassa växtvalet efter ståndorten.

Fakta om växters lämplighet i lekmiljöer har jag bland annat funnit i en bok skriven av Eva Janson och Ann-Britt Sörensen med titeln 'Grönare liv för allergiker' (1998). I denna bok som riktar sig till allergiker av olika slag kan man läsa att cirka 50 % av alla barn lider av någon sorts allergi. Som projektör är det viktigt att planera lekplatsen så man inte stänger dem ute.

Giftiga växter

Växter man bör undvika för att de är giftiga är som följer:

Lignoser

Taxus bacchata – Idegran. Alla delar är giftiga förutom det röda fruktköttet som omger fröet.

Kalmia latifolia – Kalmia. Hela växten är giftig.

Ilex crenata – Järnek. Dess bär är giftiga.

Juniperus sabina – Sävenbom. Bären är giftiga och växtsaften kan ge hudirritationer.

Hedera helix – Murgröna. Växtsaften kan ge hudirritationer. Bären kan om de äts leda till diarré och kräkningar.

Ligustrum vulgare – Liguster har giftiga bär.

Sambucus nigra – Fläder av alla sorter har giftiga bär.

Prunus serotina – Glanshägg innehåller blåsyra som kan ge hudbesvär.

Rhamnus frangula – Brakved har giftiga bär.

Daphne meserum – Tibast är mycket giftig.

Laburnum cvs. – Gullregn, hela växten giftig

Lonicera caprifolium – Äkta kaprifol har röda bär som kan magbesvär vid förtäring.

Lonicera xylosteum – Skogstry, dess bär är giftiga

Lonicera tatarica – Rosentry, giftiga bär

Perenner och geofyter

Aconitum lycocton – Nordisk stormhatt och alla arter av denna har mycket giftig växtsaft, frön och rötter.

Pachysandra terminalis – Skuggröna är mycket giftig.

Lupinus angustifolia – Flertalet lupinsorter har giftiga frön.

Convallaria majalis – Liljekonvaljens bär är giftiga

Corydalis cvs – Nunneört har giftiga knölar.

(Janson & Sörensen, 1998)

Lämplig vegetation

Träd och buskar för klättring

Carpinus betulus – Avenbok har inga särskilda krav på näring och klarar de flesta jordar väl. Den tål att beskuggas. En avenbokhäck planterad vid en skolgård kan inbjuda till lek (Se figur 1).

Quercus robur – Skogseken har en kronbyggnad som bildar ett månggrenat och knotigt träd. Den kan planteras som solitär för att undvika att stammen blir rak och för att få en lägre krona. Den har intressanta blad och ekollon. Klarar de flesta jordar.

Pinus nigra – Svarttallen har små krav på jorden och blir med tiden ett stort knotigt träd. Den klarar torka väl.

Prunus avium – Fågelbäret vill stå på näringsrik, något fuktig och kalkhaltig jord. Föredrar ett soligt läge eftersom den tål beskuggning dåligt.

Corylus colurna – Turkisk hassel får intressanta nötter med lurvig mössa. Har anspråkslösa krav på jorden men föredrar lerhaltig väl-dränerad jord. Den blir ett stort träd med ett horisontellt grenverk som kan locka till klättring.

Figur 1 Avenboksplantering

Foto: Åsa Bensch

Kojor

Salix alba 'Tristis' – Kaskadpilen vill stå nära vatten i frisk till fuktig jord. Den har även stora krav på ljus placering.

Cornus mas – Körsbärskornellen klarar både att stå fuktig och i torr jord. Den blir ett mindre träd eller en större buske. Höstfärgerna och frukterna är mycket vackra.

Cornus sanguinea – Skogskornellen vill stå i kalkhaltig jord och klarar av skuggiga platser. Den blir en buske på mellan 2 och 4 m.

Coryllus avellana – Hassel blir en medelstor buske med en bukett av grenar. Den vill gärna stå i luftig ängsmark. Den är beroende av ljus på försommaren men klarar sedan att beskuggas.

Ätbara frukter

Ribes nigrum/rubrum – Röda och svarta vinbär tål hård beskärning och vill stå i lätt jord i soligt läge.

Rubus idaeus – Skogshallon vill stå i mullrika lätta jordar med god kvävetillgång. Kräver soligt läge. Vill få jämn tillförsel av fukt.

Ribes uva-crispa – Krusbär har inga speciella krav på jorden men vill inte stå i för tung lerjord. Kräver solig plats.

Rubus fruticosus – Björnbär har samma krav på ståndorten som hallon.

Övrigt

Fargesia murielae – bergbambu av olika sorter lämpar sig väl då de är mycket tåliga och erbjuder både kojbyggande och stammar som kan användas som spjut. Bambun klarar både skuggigare och ljusare lägen, jorden bör vara lätt och näringsrik. Bergbambun tål vind bättre än andra bambuarter.

Salix purpurea 'Nana' – medelstor buske som vill stå i sol till halvskugga. Den är tålig mot slitage.

Phalaris arundinaceae 'Picta' – Randgräset blommar i juni – juli och vill stå i fuktiga friska jordar. Den är inte känslig och lämpar sig för att springa och krypa i.

Polygonum cuspidatum – Parkslide är en stor flerårig ört som bildar stora bestånd. Blommar i september till oktober med vita eller rödlätta blommor i klasar. Den sprider sig aggressivt med underjordiska utlöpare. Även denna växt är mycket tålig och klarar högt slitage.

(Bengtsson, 1998; Cochrane, 1984; Hadmyr & Svensson, 2004; Holmåsen, 1989; Lorentzon et al., 1997)

STUDIEOBJEKT

Som tidigare nämnts i metoddelen har jag gjort observationer av barn på tre olika lekplatser. Jag kommer nedan att redogöra för dessa.

Objekt 1, Lekplats i Lilla Harrie, Kävlinge 10/11-07

Till lekplatsen i Lilla Harrie hade jag med mig fyra flickor, två syskonpar där två var sex år och två var tre år. Intrycket av lekplatsen är att det är en traditionell lekplats. Den är belägen på en fyrkantig tomt i ett villaområde i en liten by utanför Kävlinge tätort. Lekredskapen bestod av en gungställning med fyra gungor i en stor sandlåda och en klätterställning med rutschkana och två gungdjur i egen sandlåda. Vegetationen är planterad runtom platsen. Tre stora lindar står placerade i de borte kanterna, några äppleträd med ätbara äpplen finns vid entrén till lekplatsen. I övrigt finns det ett antal prydnadsaplar, buskage av svart aronia, fjärilsbuskar och en stor lärk. En stor gräsyta finns bakom klätterredskapet.

Figur 2 klätterställning, Lilla Harrie

De två yngsta flickorna begav sig först till gungorna där de spenderade en lång stund med att gunga. De verkade väldigt fascinerade av att gunga högt och länge. De äldre flickorna började med att gunga på gungdjuret man kan gunga två i. Därefter tog sig samtliga flickor an klätterredskapet. Den ena flickan började med att rengöra rutschkanan eftersom det fanns sand i den och hon tyckte inte om att åka ned i sand talade hon om för mig. Hennes yngre syster blev arg på henne och bad henne sluta vilket hon inte gjorde. Vi

befann oss på denna lekplats i en och en halv timme och den största delen av tiden spenderades i gungorna.

Klätterredskapet var en utmaning eftersom det inte fanns någon trappa i det. Barnen fick klättra i nät och på pinnar. De yngre flickorna tyckte det var svårt men de envisades med att fortsätta och lyckades till slut komma upp. Proceduren fortsatte ett litet tag men sedan ville de gunga igen. På klätterställningen fanns det en klättervägg som de större flickorna tyckte var kul. Jag fick dock hjälpa dem upp i början men sedan fick de grepp om hur de skulle göra och klaradesig själva. Efter ett tag kom det ytterligare en liten pojke på ett och ett halvt år till platsen tillsammans med sin mormor. Han fascinerades av de större barnens lek och stod länge och betraktade dem. Efter en stund började han gå mot äppleträden och såg att det låg äpplen på marken. Han tog upp ett och ville smaka det men mormodern tog det genast och kastade tillbaka det. De äldre flickorna såg att han befann sig i buskagen och bestämde att de skulle gå på sakletarjakt. Flickorna tävlade om vem som kunde hitta den "häftigaste" saken. De tog upp äpplen och smakade dem men kastade tillbaka dem eftersom de var ruttna och inte smakade så bra. Leken varade inte så lång stund utan var över på ca 15 min. De fann inte någon "häftig" sak och tröttnade. Sedan ville de gunga igen.

Figur 3 Sakletarjakt, Lilla Harrie

Sammanfattning

Det som attraherade barnen mest på denna plats var gungorna, i dessa befann de sig ungefär 60 % av tiden. Klätterställningen bemästrade de efter en stund och återvände därefter inte till denna. Här fanns gott om material såsom äpplen, pinnar, kvistar och kottar som skulle kunna utgöra lekmaterial. Dock verkade detta inte locka barnen. Äpplena plockade de upp men då de inte smakade bra ratades de av barnen. Platsen var prydlig och ganska välstädad.

Figur 4 Gungställning, Lilla Harrie

Objekt 2, Djungellekplats, Bunkeflostrand i Malmö 24/11-07:

Den andra lekplatsen besöktes av mig, ett syskonpar på två flickor tre och sex år gamla, ett syskonpar på två pojkar i samma åldrar som flickorna och deras mamma.

Första intrycket av platsen var mycket positiv för både vuxna och barn. Området var omgärdat av ett högt träplank. I planket fanns det ett litet uppsågat hål där barnen kunde krypa in vilket samtliga fyra gjorde utan uppmaning ifrån de vuxna. Höga pelaraspar stod planterade innanför planket. Väl inne upptäckte vi att det fanns mycket vegetation och lekredskap gjorda i naturmaterial såsom trä, sten och kokosrep. Inga starka påträngande färger fanns. Lekredskapen stod väl utplacerade inne bland buskar och träd vilka bildade olika rum. Det kändes mysigt och ombonat fast det var höst och träd och buskar tappat sina löv. Det fanns gångar i buskagen där barnen kunde springa, leka och gömma sig.

Buskagen bestod främst av hassel, nyponros, pil, häggmispel och rosentry. Inget gräs fanns. Trädsiktet bestod till största delen av pelarasp, asp, ek och ask. Jag kunde inte urskilja något fältskikt eftersom det troligen var nedvissnat för säsongen. Inga synliga perenner fanns.

Figur 5 Klätterställning, Djungellekplatsen i Bunkeflostrand

Barnen fann sig snabbt och började genast klättra på klätterställningar och en hög betonghydda vilken samtliga barn hade svårt att komma uppför. Till slut lyckades de två största barnen och fortsatte att springa uppför den flertalet gånger. De små barnen blev frustrerade över att de inte kunde komma upp och bad oss vuxna om hjälp. Eftersom den var väldigt hög blev det mycket svårt att lyfta upp dem. Småbarnen gav upp och gav sig av för att roa sig med att springa i gångarna bland buskagen, ta upp löv och slänga på varandra och sparka iväg. De började jaga varandra och det bekom dem inte om de råkade få en gren i huvudet utan de koncentrerade sig på att fortsätta jaga varandra. Den stora pojken samlade pinnar som man kunde "panga" och leta vatten med. Jag noterade att han tyckte det var kul att slå med pinnen i luften, marken och i buskarna. När jag frågade honom om detta talade han om för mig att det var kul att se hur länge man kunde slå med pinnen innan den gick itu. När den knäcktes letade han snabbt upp en ny och fortsatte med samma procedur. Den äldre flickan plockade också pinnar men var inte lika benägen att slå med dem som pojken var.

Figur 6 Hyddor, Djungellekplatsen i Bunkeflostrand

Figur 7 Klätterredskap, Djungellekplatsen i Bunkeflostrand

Figur 8 Entré till Djungellekplatsen i Bunkeflostrand

Sammanfattning

Denna lekplats utgjorde en spännande plats för barnen att experimentera på och utforska. Lekredskapen smälte bra in bland vegetationen i både färg och form. Det som attraherade barnen mest var att springa i gångarna, klättra i lekredskapen och att plocka pinnar och löv. Vegetationen var riklig och skapade rum och barnen fann mycket löst material såsom pinnar, löv och kvistar att plocka med. Platsen kändes i och med vegetationen trivsamt och ombonat. Barnen trivdes och ville inte lämna platsen när vi vuxna sade att det var dags att åka till nästa ställe. De hade önskemål om att få återkomma dit.

Denna lekplats ingår i Malmö stads temalekplatsprogram och är därmed inte en traditionell lekplats.

Objekt 3, Magilekplats i Oxie 24/11-07:

Denna lekplats var raka motsatsen till den förra. Platsen låg nedsänkt i en dalgång och var endast överblickbar ifrån några håll. Första intrycket för mig som vuxen var att detta var en plats med klara iögonfallande färger och tydliga lekfunktioner. Lekredskapen var klart i fokus. Där fanns en stor blå borg, en stor bred gunga för flera, ägg att sitta och snurra i, betonghydda liknande den på den förra lekplatsen, en dinosauriekarusell med mera.

Vegetationen bestod av några spridda ekar, prydnadsaplar, rosenbuskar, syréner och en stor gräsmatta. Ekarna var uppstammade och bjöd inte på klättringsmöjligheter, var planterade som solitärer på gräsmattan inne bland lekredskapen. Buskarna var planterade i utkanterna av lekplatsen.

Figur 9 Karusell, Magilekplatsen i Oxie

Barnen i min studie befann sig mest i den stora borgen där det fanns rep, rutschkanor, brandmansstång och trappor. Efter ett tag började det att skymma och då tändes två starka strålkastare mot borgen vilket gjorde att man hade bra uppsikt där, men inte på den övriga delen av lekplatsen. Gungan var intressant eftersom de kunde gunga allihop i den. Mitt på lekplatsen stod en dinosauriekarusell som de äldre barnen tyckte var kul eftersom det gick att få bra fart på den. De mindre tyckte det blev för mycket och grät och ville hoppa av. Vid sidan av sandlådan låg det två stora stenar som barnen intresserade sig för, de klättrade upp och hoppade på dem. Även de mindre barnen kunde delta i detta till deras stora glädje.

Platsen var mycket prydlig, inget skräp, inga löv eller ekollon låg på gräsmattan. Buskagen var relativt täta och bestod av olika blandade arter men främst rosor med stora taggar som inte lockade barnen att springa in i dem. Syrénbuskarna skulle kunna användas för att springa in i och gömma sig i vilket barnen inte gjorde.

Ett äldre par passerade förbi och jag fick möjligheten att byta några ord med dem. De berättade att platsen inte användes så mycket av mindre barn. Dess placering ned i en sänka hade gjort att det blivit ett tillhåll för ungdomsgång på kvällar och helger. Mycket hade förstörts på platsen till exempel hade en stor husvägg välts omkull.

Sammanfattning

Barnen fann även denna plats intressant. De föredrog gungan och borgen. Inget av barnen lockades in bland buskagen. Eftersom platsen var så välstädd fanns det inget växtmaterial liggandes på marken att plocka med för barnen som till exempel prydnadsäpplen, löv och ekollon. Även denna lekplats ingår i Malmös temalekplatsprogram.

Figur 10 Borg, Magilekplatsen i Oxie

Figur 11 Stenar och buskage, Magilekplatsen i Oxie

INTERVJU

De intervjuade personerna har olika bakgrunder och arbetar på olika typer av arbetsplatser. Följande personer som jag inte nämner vid namn valdes ut:

A: landskapsarkitekt och arbetar på ett mindre markprojekteringsföretag i Skåne.

B: är landskapsarkitekt och arbetar på ett större markprojekteringsföretag som finns i hela södra Sverige.

C: landskapsingenjör och arbetar på SLU.

D: parkchef i en mindre kommun i södra Sverige.

Jag kommer nedan att redovisa respektive persons svar och därefter följer en diskussion runt detta.

Intervjuresultat

1. Vilken yrkestitel har du? Kan du beskriva ditt arbete?

A: Landskapsarkitekt sedan 2000. Har jobbat ½ på Halmstad kommun med att ta fram ett lekplatsprogram. Anställd på företaget sedan 2000. Projekterar mycket offentliga miljöer, skolor, förskolor mm.

B: Landskapsarkitekt sedan 1,5 år tillbaka. Har jobbat på företaget sedan i februari 2007. Har tidigare arbetat på plantskola.

C: Landskapsingenjör. För tillfället arbetar jag som universitetsadjunkt och är kursansvarig för Markbyggnadskursen inom landskapsingenjörsprogrammet. Har tidigare arbetat på en anläggningsfirma med arbetsledning, projektering och kundkontakter.

D: Jag är stadsträdgårdsmästare och eftersom det är en liten kommun har jag hand om projekteringar, budget och fungerar även som parkchef.

2. Vad känner ni till om forskning kring 'grön utemiljö' för barn?

A: Har studerat miljöpsykologi inom utbildningen. Är med i Movium direkt och följer med i vad som händer med t ex 'Gröna Fakta'.

B: Inte så mycket. Har lite koll på Movium och Gröna fakta. Har läst lite miljöpsykologi genom min utbildning.

C: Genom min utbildning på SLU. Jag har ritat och projekterat både skolgårdar och förskolor. Förskolepersonal har gett mig mycket värdefull information. Dessutom är jag mamma till 3 barn och följer debatter i olika media.

D: Jag känner inte till så mycket om det. Finns det sådan?

3. Hur förhåller ni er till vegetation på lekplatser? Är det viktigt?

A: Ja, det är viktigt. I dagens slimmade samhälle med mycket inomhusvistelse är det viktigt att skapa attraktiva samlingspunkter utomhus på bostadsområden etc. Det bör finnas buskar och träd som tål att brytas och gå in i. Vegetation med bär, kastanjer och ekollon är viktigt att ha eftersom det är bra material för barn att leka med. .

B: Det är absolut viktigt både ur ett skönhets- och lekperspektiv.

C: Det är mycket viktigt och om det finns utrymme så tycker jag man ska plantera tåligt buskage och träd med låga skötselkrav. Det är för övrigt mycket billigare kostnadsmässigt att ha vegetation jämfört med lekredskap.

D: Ja, det är mycket viktigt. Enligt mina erfarenheter är det avgörande för hur en lekplats används. Man ser ju att lekplatser på en kal gräsyta inte används så mycket.

4. Hur gör ni när ni placerar in växter på en lekplats? Vad ska man tänka på? Finns det några säkerhetsföreskrifter om det?

A: Den enda säkerhetsaspekten är den om att det inte får finnas giftiga växter och dylikt. När det gäller träd att klättra i så ritar man inte in speciellt fallunderlag. Ritar man däremot in egna lekredskap som t ex att man lägger stubbar på marken för att klättra på så lägger man godkänt material undertill. Man ser till att fallhöjden inte blir för hög.

Vi har ett samarbete med en firma som kan det här med säkerhet. Man försöker placera in buskar och träd så att det blir lätt att skapa gångar och bygga kojor.

B: Plantera buskar och träd så barnen kan bygga kojor, tunnlar, gröna hyddor. Inte använda farliga växter med taggar eller som är giftiga. Slitage får man ta hänsyn till, att inte sätta gräs t ex under buskar där barnen springer mycket. Lagg hellre flis där. Fallunderlag under klätterträd är viktigt att tänka på.

C: Buskage och träd kan placeras så att de erbjuder skugga och lä. Istället för att använda staket som insprängningsskydd till gungor så ser jag gärna att man har buskar för detta syfte. Naturligtvis måste det vara stora täta exemplar annars springer barnen rakt igenom. När det gäller lekplatser för mindre barn får man ta hänsyn till att de vuxna gärna vill ha bra översikt över platsen.

Gällande säkerhetsföreskrifter finns det inget förutom att man inte ska sätta giftiga växter på lekplatser. Liggande stammar är populärt att ha på lekplatser men där finns det heller inget skrivet om det, men som projektör har man i åtanke att lägga fallvänligt material som sand, flis eller annat under och om det sticker ut grenar bör de inte vara mer än 1m långa.

***D:** Jag tittar på platsen och ser vad som finns av vegetation och vad som är värt att bevara. Jag tycker det är viktigt att skapa nivåskillnader med t ex gräskullar eller buskage. Man vill placera växterna så man skapar rum. Angående säkerhetsföreskrifterna är det inte några större problem med vegetation. Man kan sätta hängnät i träden och använda tallbark under som är ett mycket bra markmaterial som inte förmultnar lika snabbt som vanlig barkflis. Vi har många sågverk häruppe där vi lätt kan få tag på det.*

5. Hur placerar man lekredskap i förhållande till vegetationen?

***A:** Man måste titta på varje plats eftersom den är unik. Planera in vegetation och lekredskap så att det uppfyller många olika behov och typer av lek. Man försöker blanda lekredskap och vegetation. Säkerhetsavstånd måste respekteras.*

***B:** Anledningen till att det finns så många lekplatser med endast buskar i utkanterna beror troligen i många fall på säkerhetsaspekterna. Säkerhetsavstånden måste respekteras. Kan vara svårt att kombinera växter och lekredskap pga. detta.*

***C:** Man placerar dem enligt säkerhetsföreskrifterna.*

***D:** Vi försöker sätta dem inne bland vegetationen för att skapa spännande och kreativa miljöer för barnen. Man måste här ta hänsyn till säkerhetsföreskrifterna men jag ser inga problem med det.*

6. Vilka reaktioner ifrån den som är ansvarig för skötseln av platsen kan man få?

***A:** Det är olika beroende på beställaren. Kommuner bedriver ofta skötseln i egen regi och då brukar arbetsledaren titta på skissen och lämna sina synpunkter. Privata beställare tar ofta in utomstående skötselentreprenörer och ofta får man inga reaktioner ifrån dem.*

***B:** Skötselplaner uppförs ofta inte. Har ingen större erfarenhet av det.*

***C:** Vi har nästan aldrig någon dialog med skötselpersonal utan det är med beställaren man för den diskussionen. Problem med skötseln kan vara att byta sand i sandlådan om man inte kan komma in på t ex en bostadsgård med maskin. Många*

kan tycka att det ser skitigt ut när sanden ligger utanför sandlådan vilket det ofta gör. Detta gäller främst i bostadsområden.

D: *Jag har en god kommunikation med skötselpersonalen eftersom det är en liten kommun. Eftersom kommunikationen är god brukar det inte vara några negativa reaktioner.*

7. Brukar ni få några reaktioner ifrån allmänheten/brukarna av platsen? Positiva eller negativa? Vad säger de isåfall?

A: *Lekplatser är ofta i kommunal regi så där får man inga reaktioner. Antar att kommunen får det men det når aldrig fram till landskapsarkitekten. När man arbetar mot skolor och förskolor har man ofta haft en dialog med personal och barnen före projekteringen och då kan man få reaktioner ifrån dem. Oftast är de positiva.*

B: *Inga reaktioner som når landskapsarkitekten, möjligtvis får projektledaren synpunkter.*

C: *Ja, oftast får man bara höra det negativa men ibland också positiva reaktioner speciellt om man besöker platsen och pratar med brukarna. Oftast är det klagomål på fel val av material, lekredskap och för dålig belysning.*

D: *Ja, vi har faktiskt fått enbart positiva reaktioner på våra naturlekplatser. Mest positiva reaktioner får vi på våra egentillverkade lekredskap som är i naturligt material och naturfärger.*

8. Har ni varit med om att rusta upp en befintlig lekplats? Vad är viktigt? Tänker man på att föra in vegetation till platsen?

A: *Ja, som jag tidigare sagt måste man se till platsen. Men visst finns vegetationen med i tankarna.*

B: *Det handlar ofta om att byta ut lekredskapen. Det är enklare med vegetationen eftersom det inte är så mycket säkerhetsaspekter att ta hänsyn till. Man vill ofta ta in ny vegetation eftersom det ofta är brist på det.*

C: *Vid upprustning av en befintlig lekplats är det ofta för att den har blivit utdömd enligt EU-standard. Kommuner behöver då rusta upp den för att hålla ryggen fri från olyckor. Som projektör vill man gärna rita in växter men det är ofta lågt prioriterat ifrån kommunens sida utan de vill oftast bara ersätta lekredskapen med nya och eftersom det är så dyrt är oftast pengarna slut efter det.*

D: Som projektör vill man alltid tillföra vegetation. Vi har många lekplatser anlagda för ca 20 år sedan som finns på plana gräsytor utan övrig vegetation. De försöker jag flytta till mer lämpliga naturliga miljöer med träd och buskage.

9. Under min litteraturstudie till den här uppsatsen har jag funnit att det påstås förekomma mindre skadegörelse på lekplatser med vegetation än på andra lekplatser. Vilken är din uppfattning om det?

A: Det har jag ingen uppfattning om. Det enda jag hört är att om standarden på skötseln är hög så minskar vandaliseringen, man blir mindre rädd för platsen om den är välskött.

B: Det stämmer nog. Jag har aldrig hört något om det men i andra typer av projekteringar har man märkt att människor sätter stort värde i vackra 'gröna miljöer' och därmed känner man respekt för det och vill hellre vårda än förstöra. Å andra sidan är det främst tonåringar som vandaliserar och det kan ju bero på brist på sysselsättning så då spelar det nog inte så stor roll hur platsen ser ut.

C: Jag har ingen uppfattning om det. Vad jag vet är det viktigt att ha god belysning på en plats för det minskar vandalisering. Förfall leder också till vandalisering och har det börjat så fortsätter det.

D: Ja, det tycker jag stämmer med mina erfarenheter. Vi är dock lyckligt förskonade från vandalisering i större skala.

10. Kan du ge förslag på lämpliga träd, buskar och ev. perenner man kan använda på en lekplats?

A: Buskar för kojor: Pil är bra att bryta av och knäcka. Vinbärsbuskar.

Träd: Tallar, hästkastanjer och ek.

Bambu skulle kanske passa in bättre i en ordnad stadsmiljö, svårt att planera in.

B: Salix eftersom det är så lätt att bara sticka ned en pinne och den snabbt kan bilda gröna ytor. Robusta marktäckare som tål att man går och springer på dem. Gräs t ex olika Miscanthus sorter. I Ankarparken i BO01 har man planterat flertalet Miscanthus och där springer barn vilt och leker bland gräset.

Flerstammiga buskträd, men tänk på att det är viktigt att sätta stora kvaliteter.

C: Bärbuskar utan taggar såsom björnbär, vinbär etc. Träd med frukter som rönn och mulbär. Kastanjeträd, Hippocastanum aesculus 'Briotii', tall för att det är vintergrönt och har fina kottar. Tagglöst korstörne, avenbok och flerstammiga träd.

För övrigt är jag förtjust i att sätta Salix purpurea 'Nana' och olika sorter av tåliga bambu. För ett tag sedan ritade jag in en cirkel av bambu på en förskolegård. Det ska bli intressant att se hur det kommer att användas.

D: Tall. Oömma snabbväxande växter. Jag använder ofta aggressiva växter såsom randgräs, vilket barnen tycker om att krypa i, parkslide och plymspirea.

11. Hur tar ni in synpunkter ifrån barn och andra i området före en projektering av lekplats?

A: Det gör vi ofta inte. Kommuner kan ibland ha tagit in synpunkter som de för vidare till oss.

B: Genom enkäter. Åker ut och pratar med brukarna. Att prata med barn ger inte så mycket utan det är främst de vuxna t ex förskolelärare man ska prata med.

C: Det är främst föreståndare på förskolor och beställaren t ex kommunen eller bostadsrättsföreningars styrelse man talar med. Vid något tillfälle när jag skulle projektera en skolgård fick jag träffa trivselsrådet som bestod av elever ifrån årskurs 8 och lyssna på vad de önskade på sin gård.

D: Ibland, tar vi in synpunkter men vi är väldigt dåliga på det i offentliga sammanhang. När det gäller förskolor brukar vi tala med barnen och förskolelärare.

DISKUSSION OCH SLUTSATSER

En utemiljö innehållande träd, buskar och övriga växter är viktig för alla människor, inte bara för barn. Vi har alla behov av gröna frirum såsom parker och lekplatser. Med vår tilltagande vällevnad i västvärlden ställs det krav på att få komma ut i naturen och finna lugn och ro för såväl själen som kroppen. Barn tillbringar idag dagligen flertalet timmar framför datorn eller tv och många får på grund av olika anledningar sällan möjlighet att vistas i naturen. Därför är det av yttersta vikt att de har naturliga stimulerande platser i närheten av bostaden.

Vad är en bra grön utemiljö för barn? När jag påbörjade mitt examensarbete hade jag en någorlunda uppfattning om det, men efter att ha läst litteratur i ämnet, utfört intervjuer med projektörer och gjort observationer av barn har jag fått utökade kunskaper. Jag fann att för att tillfredsställa barns behov bör en lekplats uppfylla deras krav på utforskande, experimenterande, träning för muskulatur och motorik. En lekplats med lekredskap, sandlåda och gungor utforskas snabbt av barn. Konflikter runt hur ett redskap ska användas uppstår lätt. Samtidigt insåg jag när jag observerade lekande barn att dessa saker bör ingå på en lekplats. Barnen är ju helt klart roade av att gunga och klättra. När man planterar in vegetation bland redskapen förhöjer man lusten att utforska och en variation i leken uppstår. Det är dock viktigt att vegetationen integreras med lekplatsen och inte enbart sätts i periferin eller i dess utkant, för då tycks barnen inte lockas dit lika lätt. Mårtensson (2004) har dock visat i sin avhandling att barn på förskolegårdar dras till vegetation i utkanterna. Anledningen till att jag inte fick samma resultat i min studie kan vara att min observationstid skiljer sig från hennes. Vi befann oss på varje plats i en och en halv timme och endast ett besök gjordes. Det faktum att det var höst och ganska kallt kan också ha påverkat barnen eftersom de efter ett tag frös om händerna trots att de hade vantar. På förskolan tillbringar barnet förhoppningsvis mycket mer tid än så utomhus.

Hur ska platsen se ut? Jag kom efter att ha läst bland andra Norén-Björn (1977) och Eriksen (1985) fram till efter att ha läst att lekplatsen inte ska vara för välstädd. Man bör så långt möjligt låta löv, kottar och grenar ligga kvar. Det blir intressant material för barnens fantasi att leka med. I många fall städas det allt för noga på lekplatser. Detta beror på att de vuxna är rädda för att säkerheten riskeras. Man städar upp och tar därmed bort mycket intressant material för barnen. Om lekplatsen är för o varierad i vegetation, lekredskap med mera leder det till att barnen inte använder platsen. Vidare har jag lärt mig att platsen måste gå att förändra för att stimulera barn enligt Grahn (1992). Statiska lekplatser utan löst material går inte att förändra och ratas av barnen. Barns fantasi har inga gränser förutsatt att det finns något i omgivningen att jobba med. För ett barn är det också viktigt att skapa sina egna platser, kojor med mera. De behöver dessa platser för att komma undan de vuxnas ständigt vakande ögon och för att kunna leka ifred (Mårtensson, 2004).

Lekplatsobservationer

Genom att studera barnen fann jag att det som lockade dem mest var gungorna. De kunde gunga hur länge som helst och tycktes aldrig tröttna. Den plats där man tydligast noterade att de verkligen fann sig och använde vegetationen var på djungellekplatsen, där den så tydligt var integrerad med lekredskapen. På denna plats fanns det dock ingen gunga vilket gör att jag inte kan utesluta att de skulle ha dragits till den om möjligheten hade funnits. För oss vuxna som har behov av att hålla koll på barnen var det till vår fördel nu på hösten när alla löven fallit ifrån träden och buskarna. Jag föreställer mig att vegetationen på sommaren är helt tät och förmodligen också är en än mer spännande plats för barnen.

Vegetationen på de andra platserna hade ingen central plats och barnen tog ingen notis om den, förutom i Lilla Harrie när den lilla pojken gick bort mot buskarna och de äldre flickorna kom på att de kunde gå på sakletarjakt.

På magilekplatsen i Oxie fanns möjligheten för barnen att springa in i buskagen och leka. De gjorde inte så. Anledningen till det är att de förmodligen attraherades mer av de färgglada lekredskapen på platsen. Om vi hade besökt platsen fler gånger så hade de förmodligen utforskat omgivningen mer. Platsen var alltför öppen enligt min mening. Jag saknade mer buskage och träd men jag är inte så säker på att barnen gjorde det. Vandaliseringen på platsen tyder troligen på att det inte är en plats man sätter värde på eller så finns det kanske inte så mycket aktiviteter för äldre barn och tonåringar i samhället.

Jag fick intrycket att flickorna tyckte det var jobbigt att smutsa ned sig och att de inte ville göra sig illa på grenar och kvistar. Pojkarna som ofta lekte vildare våldslekar utmärkte sig genom att slå och sparka på buskage och med pinnar. Jag noterade också att leken blev vildare, och rörelserna för både flickor och pojkar blev snabbare på djungellekplatsen. De sprang omkring mer och utforskade platsen mer här än på de andra lekplatserna. Detta har jag i litteraturstudien läst om i Mårtenssons avhandling (2004), där hon beskriver hur barnen ständigt strävar efter att förflytta sig mellan olika platser. Hon talar också om att barnen lättare håller sams när de leker i naturligare miljöer än med lekredskap vilket jag tyckte mig märka speciellt med konflikten som uppstod vid rutschkanan i Lilla Harrie.

Vegetation

Att rekommendera lämpliga växter för en lekplats är inte så lätt som jag trodde när jag gav mig i kast med att skriva detta examensarbete. Det är lättare att hitta information om vad som inte är lämpligt att använda. Det viktiga är att det inte finns giftiga växter på platsen och att vegetationen tål hårda tag och slitage. Växter bör planteras så de inbjuder till lek. Det kan vara att man planterar en grupp vinbärsbuskar som kan bilda ett rum. Gräs, träd eller buskar kan planteras så det blir en stig som leder till ett annat rum på lekplatsen.

Planteringar på kullar kan bli intressanta platser att utforska. Moore beskrev i sin artikel (1989) hur flickor och pojkars lek med vegetation skiljer sig åt. Flickorna tyckte om att

leka med små delar av växten och pojkar föredrog de större delarna såsom grenar stammar och kvistar. Därför bör man plantera växter som erbjuder både blomning, intressant bladverk och rikt grenverk. Vidare har det i litteraturen framkommit att vegetationen även bidrar med förståelse för årstidsväxlingarna och den glädje växter skänker många människor (Norén-Björn, 1977). Huvudsaken är att barnen känner att de får lov att vistas på lekplatsen och leka efter sina förutsättningar utan att bli förmanade av vuxna. När det gäller säkerheten utgör vegetation inte ett större problem förutsatt att man håller sig inom de säkerhetsavstånd som finns reglerade. Projektörer idag har goda kunskaper om lämplig vegetation men är i många fall styrda av en strikt budget och en föreställning hos allmänheten om hur en bra lekplats ska se ut.

Intervjuer

Glädjande nog kan det konstateras att samtliga intervjuade projektörer ansåg det vara viktigt med vegetation på lekplatser. Personernas olika bakgrund och erfarenheter gjorde att svaren varierade. De som främst följde forskningen inom 'gröna utemiljöer' för barn var de som har gått utbildning vid SLU. Av det kan man dra slutsatser att det man lärt sig genom sin utbildning vidareutvecklas i arbetslivet. Det är viktigt, anser jag, att man följer med i debatten om barns lekmiljöer när man arbetar med dem. Lite förvånad blev jag när jag insåg att man inte verkade ta så mycket kontakt med barnen det vill säga lekplatsernas brukare. De flesta nöjde sig med att tala med bostadsrättsföreningens styrelse eller med förskolelärare. När det gäller de sistnämnda så förmodas det att de har pedagogisk utbildning, erfarenheter och kunskaper om barns lek, men när det gäller bostadsrättsföreningars styrelser tror jag knappast, i de flesta fallen, att de har relevant kunskap om hur en bra lekplats ska vara för att uppfylla barns behov av experimenterande och utforskande. Troligen handlar det nog mest om att tillfredsställa olika grupper av de boende och då blir det förmodligen de vuxnas röster som hörs och barnens kommer inte fram.

Att man ska ha vegetation på en lekplats var alla överrens om men att ge förslag på lämplig vegetation var inte så lätt. Det finns inga standardlösningar för vegetation på lekplatser men jag fick trots det en del intressanta förslag på hur man kan placera växter på en lekplats för att gynna byggandet av kojor, skapande av gångar, tunnlar med mera. Pil är mycket populärt att sätta har jag förstått, eftersom det växer snabbt och bildar gröna ytor. Kastanj är ofta använt för dess stora blad och intressanta frukter, trots att den är giftig. Träd och buskar med fina blommor, frukter och som är vintergröna är bra att använda. Bambu nämndes av någon som en bra tålig växt att använda men en annan skulle aldrig kunna tänka sig att plantera det på en lekplats.

Att blanda vegetation med lekredskapen verkar vara populärt vilket jag finner intressant. Många lekplatser idag ser bedrövliga ut med mycket litet utbud av vegetation och det verkar finnas ambitioner bland projektörer att förändra detta. Det stora hotet mot detta är vilket någon påtalade, att det många gånger handlar för mycket om pengar och säkerhetskrav. Då utdömda lekplatser rustas upp ser man i många kommuner bara till att de blir godkända, vilket många gånger bara leder till att man byter ut redskapen och inte förändrar platsen så mycket. Man borde satsa mer pengar på vegetationen istället för att

köpa stora dyra lekredskap. En blandning av vegetation och redskap torde vara det ultimata för barns lek. Några av intervjupersonerna hade varit med om att de hade fått reaktioner ifrån allmänheten/ brukarna. I den mindre kommunen har man endast fått goda vitsord för sina ambitioner att skapa naturliga lekplatser. Men oftast får man som projektör bara höra det negativa som till exempel när något inte fungerar som det ska eller att man tycker att projektören har valt fel växter eller lekredskap, för platsen.

Säkerhetsföreskrifter uppfattades inte som ett problem när man talar om vegetation. De flesta verkade ha bra kunskaper om giftiga växter och hur man kan utnyttja vegetationen för att skapa utmanande säkra lekplatser. När det gäller vandalisering hade man inte så mycket erfarenheter kring det men de flesta ansåg att ifall en plats sköts och är prydande så känner människor större ansvar för den. Eftersom det mest är tonåringar som vandaliserar så kan det handla om andra saker än platsen till exempel brist på fritidssysselsättning eller besvikelse på samhälle/föräldrar.

Efter att har intervjuat dessa personer känner jag mig hoppfull inför framtiden. Jag hoppas att ambitionerna att skapa kreativa och stimulerande lekplatser för barn kommer att fortsätta. Den stora utmaningen för oss 'gröna människor' som kommer att arbeta i offentlig verksamhet är att kunna argumentera för att få makthavare att inse att en bra 'grön utemiljö' gynnar alla människor och att det leder till stora ekonomiska vinster om medborgarna mår bra.

Av intervjuerna har det framkommit att det finns en vilja att förändra lekplatser idag så att de bättre kan tillfredställa barns behov. Det jag finner oroande är att man inte i så stor utsträckning tar in åsikter ifrån barn när man ska projektera lekplatser. Min förhoppning är att det ska förändras. För projektörer är det viktigt att man följer med i utvecklingen kring barns behov av 'gröna utemiljöer' och inte låser sig vid det stora utbud av lekredskap som finns. Integrering av vegetation och en variation i marknivåer bör vara den bästa lösningen för en tillfredställande lekplats. Resultaten av intervjuerna kan ha påverkats av att de utfördes per telefon. Jag tyckte det var svårt att uppfatta vad de intervjuade sade emellanåt och det blev en del upprepningar vilket kan verka irriterande för intervjupersonen. När jag utförde intervjun ansikte mot ansikte upplevde jag att jag fick ut mer information. Personen visade bilder på både bra och dåliga lekplatser. Denna intervju tog också längre tid än de övriga. I snitt tog telefonintervjuerna tjugofem minuter och den personliga tog cirka en timme.

I litteratur av Eriksen (1985) och Eva Norén-Björn (1977) påpekas att det är viktigt att involvera barn i processen när man planerar och utformar lekplatser, som ju är till för barnen och inte de vuxna. Kunskaper inom miljöpsykologi är bra att ha om man ska syssla med projekteringen av lekplatser. Lekplatser bör utformas med variation i vegetation och lekredskap. Variationer i topografi och rumsbildning är också viktiga ingredienser i en lyckad lekplatsutformning. Man ska tänka att lekplatsen är en plats som är till för barnet. Skönhet är inte det viktigaste utan utmaningen är det väsentliga. Barnet måste få testa och öva sig i olika saker för att utvecklas.

SLUTORD

Det har varit mycket intressant och givande att genomföra detta examensarbete. Jag har fått en inblick i hur man som projektör kan tänka när man formger utemiljöer för barn. Den nya kunskap jag fått om barn och stimulerande lekplatser kommer jag ta med mig ut i arbetslivet och använda efter bästa förmåga. Jag har genom detta examensarbete fått en annan syn på barn vilken jag använder mig av för att studera barn i min omgivning. Barnen representerar vår framtid och jag skulle önska att man satsade mer på dem än vad man gör idag.

Petra Wahlund

KÄLLFÖRTECKNING

Bengtsson, R (1998), *Stadsträd från A-Z*. (Stad & Land nr: 154:1998), Movium, SLU, Alnarp.

Cochrane, T (1984) *Providing for children's play in the countryside*. Culross the printers, Coupar Angus. Published by Countryside Commission for Scotland and the Forestry Commission.

Den virtuella floran. Elektronisk källa tillgänglig: <http://linnaeus.nrm.se/flora/> (2007-12-14).

Eriksen, A (1985), *Playground design*. United States of America.

Fjørtoft, I & Sageie, J, (2000), The natural environment as a playground for children. Landscape description and analyses of a natural playscape. *Landscape and Urban planning* 48 (2000) 83-97.

Gehl, J (1996), *Livet mellem husene, udeaktiviteter og udemiljøer*. Arkitektens forlag, København fjärde udgave, oplage 1500.

Grahn, P (1986), *Grönplanering för människorna*. (Stad & Land nr 44, 1986), SLU, Alnarp.

Grahn, P et al. (1997), *Ute på dagis*. (Stad & Land n 145, 1997), Movium, SLU, Alnarp.

Grahn, P (1992), Amerikansk forskning. Barnmiljöer måste gå att förändra. *Fritid i Sverige nr 6*.

Hadmyr, M & Svensson, M (2004), *Bambu mångfald och möjligheter*. SLU, Alnarp.

Heseltine, P & Holborn, J (1987) *Playgrounds*. Great Britain, Butler and Tanner Ltd, Frome, Somerset.

Hutchinsons, W (1998), *Outdoor Play & Learning Environment, Returning to Nature*. Elektronisk källa tillgänglig: <http://www.whitehutchinson.com/cgi-bin/printer.cgi?p=/children/articles/outdoor.shtml> (2007-11-13).

Janson, E & Sörensen, A (1998), *Grönare liv för allergiker*. Stockholm

Kyhlin, M (2004), *Från koja till plan. Om barnperspektiv på utemiljön i planeringssammanhang*. SLU, Alnarp.

Lorentzon, K et al. (1997), *Blommor och buskar*. Södra Sandby.

Moore, R (1989), Plants as play props. *Children's Environments Quarterly*, vol. 6 Number 1, 1989.

Mårtensson, F (2004), *Landskapet i leken. En studie av utomhuslek på förskolegården*. SLU, Alnarp.

Norén-Björn, E (1977), *Lek, lekplatser och lekredskap*. Helsingborg.

Rasmusson, B (1993), *Barn och byggd miljö. Barnens perspektiv och krav i fysisk miljö och planering 1970-1993. En kunskapsöversikt*. Barnmiljörådet, Stockholm 1993.

Svenska kommunförbundet (2000), *Säkra lekplatsen. Olycksförebyggande utformning av lekplatser och lekredskap*. Stockholm.

Titman, W (1994), *Special Places, Special People, The hidden curriculum of school grounds*. WWF UK (World Wide Fund for Nature)/Learning through Landscapes, UK.

Wikipedia Den fria nationalencyklopedin,
Elektronisk källa tillgänglig: <http://sv.wikipedia.org/wiki/Portal:Huvudsida> (2007-12-14).

BILDFÖRTECKNING

Fotografierna i detta arbete är mina egna personliga förutom en som är tagen av Åsa Bensch. Hon har gett mig tillstånd att använda denna.